

Revizor jako protikorupční groteska

Když N. V. Gogol psal svou vrcholnou komedii Revizor, jistě nečekal, jaké kletby potrefených carských byrokratů se na něj sesypou. Ale ani nemohl tušit to, že jeho hra bude stále obdivovaná a aktuální, protože každá doba v ní najde zrcadlo odrážející lež, klam a zlodějnu, tedy obecnou morální zkaženost. Na pozadí palčivého problému, jímž je dnes korupce, vynikne v plném světle inscenace Martina Františáka v Divadle Petra Bezruče. Groteskní komedie v jeho provedení diváky dosyta pobaví, ale taky z ní nakonec zamrazí.

Traduje se, že A.S.Puškin zažil situaci, kdy byl omylem považován za revizora z vyšších míst. Nápad o falešném revizorovi rozvinul a předal příteli a chráněnci Gogolovi, jenž na toto téma napsal komedii mravů, kterou později přepracoval do charakterově budované komedie posunuté do groteskní polohy. Pojednává v ní o tom, jak mladý úředníček obalamutí městské hodnostáře vyplašené důvěrnou informací o chystané revizi z Petrohradu. Obě strany si zpočátku vůbec nerozumějí, protože jsou zaslepeny svým strachem: mladík, který v hotýlku pobývá na dluh, se bojí, že ho přišli zavřít, a křiklavě se proti tomu ohrazuje, zatímco hejtman v něm vidí hrozivého revizora a snaží se spolu s ostatními papaláši získat ho na svou stranu všemi možnými prostředky. Právě na tomto nedorozumění se rozbují sled situací plných humoru, ironie, paradoxů a sžíravé satiry. Je až neuvěřitelné, co všechno se odehraje během děje, který obsáhne sotva čtyřicet hodin života postav...

Inscenace udiví nespoutanou obrazností a výstřední expresí hereckých projevů, postavy proto působí - každá v různé míře - nereálně, figury a figurky jsou tu nositeli symbolů, karikatury. Napomáhá tomu scéna Jana Štěpánka, na níž je vše režijsky až překvapivě využito (ikonu, k níž se všichni klaní, lze ukrást, vanička je použita i ke spaní, okna se závěsy mohou sloužit jako úkryt, smeták poslouží ke shromáždění kořisti do kufru), podobně jako kostýmy Marka Čpina hýřící odlišujícími znaky (uniforma s řády, civilní šaty, ale i župan, papuče, papacha a přezdobené krinolíny žen, pod které se lze schovat). V příležitosti volené hudbě Norberta Lichého zazní pravoslavné a ruské lidové motivy, živý rytmus hry podbarvuje břešská kapela složená z herců, v níž každý s chutí hraje na nějaký nástroj.

Režijská metoda uvolnila tvořivost aktérů směrem ke svérázné nadsázce. Hereckou exhibici předvedl Lukáš Melník, skvěle vybavený k exponování chameleónského charakteru Chlestakova. Vrch hlahy, vykřikuje strachy, omámený změnou situace bobtná v opileckém chvástání, hektickém chtíči a bezmezní hrabivosti. Je to přesně ten „fantasticky mihotavý fantóm lži“, jak tuto postavu charakterizoval Gogol. Norbert Lichý se v roli sluhy ukázněně drží zpátky, ale lišácky využije každou příležitost. Hejtmanovi sekunduje pět funkcionářů: Josef Jelínek ztělesnil inspektora jako slizouna, Miroslav Kudela soudce jako tupce, Ondřej Brett poštmistra v opilecké klauniádě, Tomáš Dastlík a Dušan Urban nerozlučnou dvojici popletených statkářů. Ženský prvek do hry vnáší Zdena Przebindová v roli pokrytecké, obdivu chtivé hejtmanovy ženy, a Sylvie Krupanská jako její poslušná a natvrdlá dcera. Nakonec si nechme hejtmana Přemysla Bureše, jehož projev je jen mírně nadsazený, aby jeho upjatá strohost vynikla ve sžíravé replice: „Čemu se smějete?! Sami sobě se smějete!“

Martin Františák se v Divadle Petra Bezruče především věnoval temným, existenciálně naléhavým, bilancujícím dramátům jako byly Job, Bezruč?! , Rodinná slavnost, Nevěsta, Správkař. Revizorem prokázal, že stejně přesvědčivě dovede vyložit klasickou groteskní komedii v duchu divadelního myšlení dnešní

doby. Tedy jako postmoderní, třešřivou, klaunskou grotesku otevřenou vnímání (a ovšem i potěšení!) všech vrstev diváků.

Milan Líčka / Ostravablog.cz / 10. prosince 2013